

Izhaja
5. in 20. dne
vsakega meseca.

Rokopisi
ne vračajo se.

ZORA

Stoji na leto:

redoma
po 4 forinte,
izjemoma
po 3 forinte.

ČASOPIS ZABAVI I PODUKU.

Pregled. Poezije: Večerna molitev pesnikova. — Na žlico juhe. — Slike. — Črtice o Bolgarih. — Kritična razprava o nekih straneh uredovanja časnikov, zlasti leposlovnih. — Popravki. — Listnica. —

Večerna molitev pesnikova.

Vtrújen duh je moj,

Vtrújeno srcé:

Zvesto vršil nálog svoj

Sem do konca dné.

Da kedaj požéne kál,

Kar zaúpljiv sem vsejál,

Oča, gospodar svetóvom,

Svojim ti pomózi blagoslóvom!

Ti, premódri moj stvarítelj

In dobrótni ohranítelj,

Kar je v srci mojem právega

In veselega ter zdrávega,

Prosím te ponižno, góji tí,

Da v izgled in prid človeštvu dozori!

Ti resníce si izvòr,

Zvzíšen si, blagósti si uzdr,

Tvojih bôžjih svojstev naj odsvíť

V mojem delu je očit!

V té le moja duša upa,

Ne v ljudí in v svoje ne krepósti;

Svet obétal méni je sladkósti,

A dajál mi v zlatej čaši strupa! —

Têbi vdam, o Bog, se za življénja čas

S srcem svojim, duhom jaz :

Ná-me ti se milostiv ozíraj,

Ti me vódi in podpíraj!

J. Cimperman.

Na žlícó juhe.

Izvirna noveleta.

I.

Ura bje četiri popoludne. Na bulvarih v Parizu zbira se čem večá množica elegantnega sveta.

Pod cvetočimi oleandri, pri okroglej mizi neke kavarne, sedita Henri in Victor, dobra prijatelja z mladih nog. Tudi ona sta nekako dokončala svoj dnevni posel, ki pa menda nij bil pretežaven. Ali pa je menda mladim, bogatim, brezskrbno živečim plemenitnikom res težavno, čas dneva od 11—4 ure s čem bodi prebiti? Nekoji menijo sicer, da je brezposlenost najteže delo na svetu, in taka se je menda tudi našima dvema prijateljema godila.

Ves spehan, kot po prestanem trudapolnem delu briše si Henri znoj z obraza; Victor pa sedí miren, žlahtni duhan iz svojih papiros puhajoč, dobrodušno gledaje svojega prijatelja, ki si jedva more odpičiti od svojih vidno prestanih trudov.

„Hvala Bogu! trdi kos dela je zopet izvršen“, pravi Henri. „Vsaki dan za novo zabavo svojeji soprogi skrbeti, to nij šala. Ali kaj ljubav ne zmore, ako le hoče? Do zdaj je šlo po sreči, ali danes me je začela fantazija zapuščati. Nič pametnega in pikantnega nisem mogel za soprogo iznajti, da jo pri obedu zveselím! Sam surrogát!“ —

„Jaz sem v tem oziru srečnejí“, pravi Victor. „Medeni dnevi mojega zakona so — k sreči! — uže precej davno pretekli, in vrsta je zdaj na mojej ženi, izmišljevatí si novih zabáv za mene. Kakó bi tudi žena drugače privabljala mladega možá, da vsaki dan redno prihaja k obedu in večerji domú, nego da skrbi za njegovo zabavo? Največa zabava pa mi je: žličica dobre juhe in košček ukusne pečenke, in pak malo, ali zato tem modrejših besed med jedjo.“ —

„Ti si srečen, menda pa tudi nesrečen, kakor se pač s subjektivnega stališča hoče presoditi“, odvrné Henri. „Menda utegne res prijetno biti, takéle ravnodušno in brez kaljenja navadnosti živeti od dne do dne; ali meni je mala podražba živeev neobhodno potrebna. Tudi si ne morem predstavljati žive zakonske ljubezni brez vsakošnih in vseh nenadnostij. Kaj je zakon, nego podaljšani čas prvega gorečega vzplamenjenja? Ako pa ima ta ogenj naprej goréti, treba ga vedno netiti, rediti, podržavati, da ne ugasne, in to se godí z malimi nenadnostmi, s darilci, pikantnimi, ne predragimi zabavicami, kakove vdihuje našej fantaziji čút ljubezni same.“

„Vrlo lepo“, povzame Victor besedo, nasmehljáje se malo. „Tvoji pojmi o zakonskej ljubezni so res vse

pohvale vredni, in jaz sem zadnji, ki bi ti jih jemal. Ali povej mi, bratec, kako dolgo moreš tako življenje prenašati? Vedno štacune, trge, knjigarne, malarske ateliéje obiskavati in vedno tuhtati, kako bi mlado ženo razveseljeval, — brate! take ljubeznivosti se mora tvoja soproga naveličati, ako ti ne“.

„Nikdar!“; goreče odvrne Henri; „osvedočen sem, kakor moja, tako nje ljubezen nikdar ne ugasne, ugasniti ne more! Kakovi smo mi z ženami, takove so one z nami, in da jaz ne opešam, vem za gotovo; da pa tudi ona ne bode, za to sem jaz porok“.

„Popolnoma verjamem“, reče mirnodušno Victor in si prižgè novo papiros, ker mu je prejšnja nagloma ugasnila. „Ti me poznaš, Henri, in veš, da sem tvoj prijatelj, kakor ti moj. Jaz ti čem neko nenadnost za tvojo soprogo predlagati. Dobro me posluhni ter me krivo ne razumej. Ti jo hočeš danes kakor sploh s čem znenaditi? Dobro. Kaj ne, ako danes k obedu ne prideš, gotovo jo s tem jako znenadiš? Še večje pa bi bilo znenadjenje tvoje soproge, ako namesto tebe kateri drugi k obedu pride. Postavimo, da sem oni drugi — jaz, tvoj prijatelj. Kaj praviš k temu? — Da pa nič krivega o meni ne súmiš, predlagam ti še tretje. V povračilo mojega znenadjenja se mi zavežeš, da ti isto tako mojo soprogo znenadiš, in to s tem, da moj sedež pri mojej mizi zasedeš. To so moji predlogi. Njih namen nij drug, nego pomagati tebi, kako bi svojo ženo znenadil, znaš, samó znenadil, druga nič. Ako ti je prav, ob petej uri menjava svoje sedeže pri obedih“.

„Užé veljá!“ živahno reče Henri. „Tvoje prijateljstvo mi je pórok, da

drugega ne namerjavaš, nego znenadjenja moje soproge. Kadar tedaj peta odbije, menjajo se najne roli; ob osmih pak se zopet tukaj vidiva. Nasledke vzamem vse jaz na svoj rovaš!“.

„Tem boljé meni!“ odvrne mu Viktor. „Zdaj pak še samó eno. Napišiva vsak svoj biljet ženama. Moj se bo glasil takó-le, ako ti je prav: „Preljuba J.! Povabil sem danes jutro g. Henri-ja na obed; ker pa ima njegova žena migrèno, on pride brez nje. Pa žalibog, tudi jaz ne utegnem priti zavoljo silno nujnega posla, ki se mi je baš ta trenotek naključil in mi odhod domú déla nemogoč. Torej skrbi za dobro zabavo mojega prijatelja, kakor le bi jaz sam to mogel storiti. Adieu, ma chère! — Pred osmo me ne bode! Tvoj Viktor.“

„Dobro!“ reče Henri; „isto takó napišem tudi jaz svoj biljet. Zdaj pa na delo, Victor! Želim ti mnogo sreče z mojo soprogo. Poskusi tudi ti enkrat slast mojega službovanja! Adieu!“

In prijatelja sta se brzo poslovila ter odšla vsak v svojej kočiji. —

II.

Peta ura je v Notredamu odbila, željno pričakovana od gurmandov in tudi negurmandov. Glavni posel dneva je zdaj kako tako dovršen; napočil je čas oddiha, obeda, odpočitka. Nekakova živahnost se kaže po vseh ulicah in cestah Pariza: želodec je nastopil svojo polno pravico. Ta pa se ne dá z dolgočasnimi diplomatskimi zatezavanji za nos voditi; on je mogočen gospodar, ki glasno in neutegoma tirja izvršitve svojega prava. Zató se gibljejo njegovim podložnikom — in kdo nij želodčev podložnik? — tem urneje vsi udje, samó da svojemu mó-

gočnemu zapovedniku čem preje izpolnijo voljo in ga utéšijo.

Viktor in Henri sta uže vsak na določenem mestu. Vstopila sta kot povabljena gosta v svoje gostoljubno pravo, katero je dobilo brž po njih dohodu še posebno potrdilo v podobi majhnih biljetov, ki sta — v resnici „znenadejanima“ ženama — prinesla znano nam vest o zadržkih, nujnih poslih, o proklicanih „maternicah“, teh neusmiljenih mučiteljicah sicer tako zdravega lepega spola i. t. d. In končne opombe o „zabavi“! Ktera mlada in pri tem lepa, tedaj brez dvombe „ljubezniva“ gospá, vrhu tega še Parižanka dajala bi si dvakrat svetovati, naj svojega gosta tudi „dobro“ zabavlja, posebno, če jej lastni mož to naroča ter še preprijazno zagotovilo pristavlja, da ga „pred osmo“ ne bode domú? To bi bila viša „prüderija“, prava lesena hribovska okornost, takih povelij, in k temu povelij danih od lastnih mož, ne izpolnjevati! Kaj temu nasprotnega bilo bi samó tedaj pričakovati, ko bi Pariz ne bil več Pariz, ampak kakova trdnjava kreposti, a Parižanke ne več Parižanke, nego sami živi vzgledi nedolžnosti in naivnosti. —

Henri sedí tedaj za mizo z Viktorjevo ženo, ktera je vsa srečna, da ima tako dvorljivega gosta. Take zgovornosti in živahnosti ona od svojega moža nij vajena. Viktor, nje mož, pa je tudi uže bil mož nekaj nad trideset let star, ki je nosil uže precej znaten „embonpoint“, po naše také nekakov okroglast trebušič, ktereга sta redila dobra miza in še bolj vedno dobra volja, ki več izdá nego vsa napolnjene mize.

Njegova soproga, zdaj gostoljuba Henri-jeva, pa je tudi uže bila pre-

stopila cvet „srpana“ in je bila komodna dama, ktere glavna in najboljša lastnost (razve drugih dobrih) je bila velika milosrčnost do živalij in še bolj do nesrečnih ljudij. Živela sta tedaj oba, kakor pri tej zmernej temperaturi njih značajev drugače nij moglo biti, prav srečna in prav mirna. Jedino, kar jima je včasih kalilo popolno srečo, bilo je nekaj, kar pa nij baš nju greh bil, — dolg čas. Pred obedom n. pr. nista prejemale mnogo obiskov, pri obedu sta več pozornost obračala na to, kar je pred njima bilo, nego na zanimive pogovore, po obedu pa zopet nista imela mnogo časa k razgovarjanju, ker sta se podajala o lepem vremenu v kočiji na zrak, o slabem pak mirno v gospodu pospavala.

Govori med zgovornim Henrijem in Victorjevo soprogo vrteli so se, kakor se razumeje, o najnovejšem. kar pariški svet sploh zanima, o glediščih in konjskih dirkah, o poslanstvih in visokih službah, ali, ko je to pri koncu bilo, tudi o modah, in na zadnje o sladkostih in neprilikah vsakdanjega domačega življenja.

„Lejte“, začne Viktorjeva soproga, „kdo ne vé, da je v zakonu pred vsem drugim ene lastnosti treba, medsebojnega potrpljenja? In to imam tudi jaz, také kakor tudi moj Victor. Ali kaj pomaga vsa potrpljivost, kadar mož v časih pozabi, da ima ženo domá ter se le prelahko dá zapeljati od tega, kar vidi po ulicah in šetališčih, da začne krivo misliti, kakor da je še prost, kakor svoj čas? V Parizu je vedno tu pa tam kaj zanimivega videti, ali, gospod Henri, doma samej čepeti in stare ali tudi nove romane v eno sapo črez dan čitati, to, verjemite mi, nij také zanimivo. Jaz sem z mojim Victorjem sicer prav zadovoljna, samó

to napako imá, da me v časih nekoliko . . .“

— „Vendar ne hočete reči, zamenjarja?“ seže jej Henri v besedo. „O vedite, madama, nič nij možu teže, nego skrbeti za vedno zabavo svoje žene.“

— „Ah, vaša soproga, gospod Henri“, odvrne mu brž kot zavidljivo Victorjeva gospá“, „se sme presrečno imenovati, ker ima takó znajdljivega moža, ki nikdar nij v stiskah zaradi zabav. Da bi jaz samó deseti del . . .“

— „ . . . tega ukusila, kar se pravi neprestanim kaprisam služiti, hočete reči, madama“, pristavi Henri; „potem bi me pomilovali zaradi moje postrežljivosti, a ne hvalili.“

— „Se vé da, preveč je nezdravo, kakor v jedi tako in to še bolj v zabavah“, nadaljuje Victorjeva žena, ter preneha, kakor da bi si nekoliko premislila, áli bi več rekla, áli ne. Potem pa brž pristavi z nekako nevošljivostjo: „Zakaj pa se tudi željam svoje soproge preveč udajete? Ta bi bil slab broďár, ki bi se popolnoma toku reke prepustil; kmalu bi svojo nepredvidnost ob robu skalnatega brega obžaloval. Takó vi, gospod Henri; čem bolj popuščate željam svoje soproge vajeti, tem bolj izpodbujate nje domišljijo, in ste v nevarnosti, da pri tem naposled vaša domišljija na suhem ostane. Jaz sicer nič slabega ne vem povedati o vašej soprogi, gospod Henri, sej sve prijateljici, áli jaz jo zavidam, da svojega predobrega, preblagega soproga v take zadrege pripravlja. Jaz jej to zavidam in vas pomilujem; dovolite mi, da to očito izrekam, gospod Henri, pomilujem.“

V enakem smislu se je še nekaj časa vrtel pogovor okoli istega pred-

meta — domačih radostij in slabostij, dokler je Henri smatral svojo nalogo za izvršeno ter vstal od mize s prepričanjem, da so žene na vse strani nehvaležna stvar: ako si jej predober, brž v zlo porablja tvojo dobroto, ako pa hočeš pametno z njo živeti in brez vsega pretiranja jej dobro hoteti, brž méni, da si jej prehladen, da so srečnejše druge, ker imajo svoje može pod komando i. t. d.

Poslovivši se od presrečne svoje gostoljubke odišel je Henri. —

Áli kje je ostal Henrijev prijatelj Victor, da ga še nij nazaj? — Njegov značaj in njegova beseda nam je porok, da se za-nj v družbi ljubeznine Henrijeve soproge nimamo ničesar báti. Vendar več nego vse drugo porok nam je njegov mirni temperament; kajti razum in kreposti so jako krilate živali, ki človeka baš tedaj najraje zapuščajo, kadar bi jih najbolje potreboval; temperament pak ostaja kakor globoka voda morja mirna sredi najdivjejših viharjev. Zató zdrava srečna „zmes“ — temperament je neka zmes človeške strasti in mirnosti — več velja, nego vsa ‚bistro-‘ in ‚ostroumnost‘, več nego vse tiste značaji umetno prilepljene ‚kreposti‘ in ‚čednosti‘, kterih se človek v odvažnih trenutjih življenja le prehitro in prenenadoma otrese. Dober temperament je duši to kar tako zvani ‚grundbass‘ godbi. —

Áli pa je Henrijeva žena res imela kaj takó čarovnega v sebi? — Vidi se mi, da ne; bila je temveč ena onih nemirnih žensk, ki z najviših sreč v trenutju padajo v najnižje nesreče, kterih edino prijemljivi značaj je viharna spremenljivost.

Take žene so v najnevarnejšem stanju: zdaj se strastno oklenejo tega predmeta in človek bi ménil, da za

ves drugi svet ne marajo več, zdaj zopet nepričakovano pahnejo daleč od sebe, kar jih je eden trenotek preje očarovalo, in ne marajo več za nj kakor trmasti otrok, ki zavrne svojo preje na pretirani način ljubljeno igračo. Kar je novega, po tem hlepijo strastno, a v zakonu se močje ne dajo kot igračice menjati. Zató so one domá vedno nesrečne, izvan doma neizmérno srečne. Ubogi Henrí, ti bi vedel več o tem pripovedovati, ko bi te, 'bonton' in poštenost v tem ne zavirala!

S prva je tedaj Henrijeva soproga bila vsa ne samo „znenadejana“, ampak uprav razkačena na moževo obnašanje. „Posel“ bi bil torej več vreden nego ona, ki jedva pričakuje, kaj jej danes prinese novega. Ali Victorjeva mirnost in ravnodušnost je kmalu pomirila nje viharnost. (Kadar z mirnimi značaji občujemo, dodene se vselej tudi nas nekaj tuje mirnosti). Potem pa jej je družba Victorjeva v pravo slast se spremenila. To je bil ves drug mož, nego njen. Victorjeva fleg-

matičnost je bila tako rekoč skala, ob kojej so se odbijali vsi vzburjeni valovi nje duše. Taki ljudje so s kraja dolgočasni, ali s časoma, kadar jih človek razumeje in vidi, da niso tako mirni, da pri njih le namesto jezika možgani delajo in oči govorijo, postanejo nam najljubši v družbah, posebno pa na potovanjih.

Victorjeva živahnost imela je uže sama na sebi nekaj bolj impozantnega nego Henrijeva drobnost in gibčnost. Potem so Victorjeve modre oči, ki so tako dobrodušno gledale v svojo gostoljubko, imele nekaj takó neizrekljivo dobrodejnega, posebno ker je njihov lastnik z njimi tako nekako čutno in razumljivo znal pritrjevati, govoriti in odsvetovati. In slednjič Victorjevo vse kretanje, ki je bilo mirno in dostojno, delalo je v gospojnih očeh nekaki utis, kakoršnega čutimo ali v pričo svojega očeta ali svojega modrejšega prijatelja.

Peter Paul.

(Konec pride.)

Slike.

I.

Radivoj.

Gospod Radivoj, vseučilišni dijak v četrtem letu, je predmet moje prve sličice. On je v letih, ko človek še mnogo „upa“ in se tudi mnogo tega „boji“. Radivojev glavni up in strah pa je državni eksamen.

Moj Radivoj sedi na Silvestrov večer pri mizici svoje sobe. Nadeval si je baš pipo z duhanom, zapalil si jo pri sveči — petroleja nij žgal; bilo mu je prenadležno delo z njim —, in se globoko, globoko zamislil. Nocoj

je, proti svojej navadi, ostal prve ure večera domá, med tem ko je druge večere ob istej uri že bil izvan doma — upliv „starega leta“ —, in ko je nekoliko krat iz pipe gostih megel dima potegnil, vzel je pisalo ter začel popisovati majheno knjižico, nedotakneno, novo in nenačeto, ktero si je baš pred eno uro bil kupil. Pisaril je precej časa; kajti se mu je pero dostikrat ustavljalo, kakor se to rado godí, posebno kadar smo na početku kakega važnega spisa, kateri se vsaj nam zdi važen. Ko pa je nekoliko vrstic napisal, kar mu nij šlo posebno

gladko izpod okornega peresa — menda je tudi železna peč baš nocoj kljubovala ter nij hotela prav vleči — vrgel je zamišljen pero na tintnik, pustil knjižico odprto ležati (sej, ker je slovenski pisal, Nemki, njegovej gospodinji, to pisanje nij moglo radovednosti vzbujati), in luč upihnivši ravno tako zamišljen stopil iz sobe ter šel vun pod jasno nebó, ktero je nocoj tako nekako tožno gledalo sim doli na snegom pokrito zemljo, kakor da bi hotelo reči: „Nocoj te zadnji-krat v tem letu gledam, mila mi tovarišica zemlja!“

Pri oglju hiše se obrne na desno proti mestu — stanoval je v predmestju — in stopal naprej s težkimi važnimi, počasnimi koraki. Za pešce, ki so mimo njega dirjali, vsak tako naglo, kakor da bi se bal, kakov preimeniten posel zamuditi, nij se nič brigal. Kaj je njemu mar teh sitnih, naprej drvečih pešcev, njihovih skrbij in nuj? On ima nocoj važnejši posel: nocoj ima on sam s seboj dovolj opravila, in to važnega, ne vsakdanjega. Čemu bi sicer starega leta večera sploh trebalo?

Recite kar hočete, tolmačite me tudi krivo, ali jaz se ne udam: kadar se človek takó-le po noči sam s svojimi mislimi šeta po tlaku uličnem, prihajajo mu vse drugačne ideje nego navadno. Ljudje, ki ga srečavajo, so mu prazne nočne sence; njih oči mu ne motijo teka mislij; svetilnice ga nekako čarobno oblivajo s svojimi lučmi; sitni blesk barv, kramarski dir-in-dej mesta in brezsapno tekanje poselnikov, ki se križajo na razpotjih in človeku še mirno šetanje kratijo, vse to ga po noči ne nadleguje. Vrhu tega je zrak čišči, vetrič poleže in enakomerna toplina vzduha človeškim

prsom takó dobro déje, osvobodivši ga dnevne tesnobe. V resnici, nikjer in nikoli nij človek bolj sam, nego na takih sprehodih po kakem velikem mestu.

To je menda tudi naš Radivoj čutil, ker se je dolgo dolgo časa okoli notranjega mesta sprehajal.

Zdaj, ko je on zvunaj doma, pogledimo si — indiskretni, kakor smo pisatelji sploh —, kaj je Radivoj napisal.

„Čas je,“ — takó se je glasil oni zapis — „da se poboljšam. Vsa moja bodočnost visí na enem klinu, na izidu moje prihodnje izkušnje. In nima li tudi moja preljuba D — že nekaj pravice do mojih prizadevanij? Čas, skrajni čas je, Radivoj, da v novem letu postaneš drugačen, pridnej, čednostnej! Torej, da vidim bolji vspéh, hočem od nocojšnjega večera naprej v tej knjižici vse svoje korake zabeleževati in kontrolirati. Tedaj od nocoj pridnej, zmernej, čednostnej postaneš, Radivoj! Kakor mi bodi za pričo ta-le knjižica! Amen.“

Na Silvestrov večer 1. 1877.

Radivoj.“

Na tem ponočnem šetanju je Radivoj bil ze vsema sam s seboj na čistem. Njegov sklep je trden, da se niti zmajati ne dá. Prvo, kar bo storil, je, da hoče odslej čas bolje upotrebljevati. „Time is money“ — čas je denar — tako je Radivoj dejal sam pri sebi. Pripravljati se hočem odslej z vso silo na izkušnjo. Potem hočem biti zméren; eden vrček piva, nič več; k večemu vsak drugi večer po eno frankfurterarico s pivom. Potem pa pustim tiste sitne tovaršije, po katerih človeka samó glava boli, kakor so mi dostikrat moj očka kot dečku na vest polagali. Da pa vse to lože storim,

preselim se čem preje v drugo predmestje. Tudi malobeseden postanem; molčati hočem kot puščavnik. Moja tovaršija bodo odslej samó knjige in predavanja mojih učiteljev. Z eno besedo, drug, ves drug človek hočem odslej postati.

Takó je Radivoj bil v vsem gotov. Na enkrat pa mu šine še samó eno sitno vprašanje v možgani: Ali bi ta sklep naj veljal stoprv od jutrajšnjega dne naprej ali pa že od nocoj, takoj od nocoj, od Silvestrovega večera? Stvar je bila nekoliko sitna, kajti nekaj bolj slovesnega končanja starega leta je vsakako potreba, že zaradi spodobnosti in splošne navade. Z druge strani pak se dobri sklepi zopet ne smejo odlaševati. „Nič na pol“, pravi mu možki glas z ene strani; „jutre je pravi čas začeti“, pravi mu slabo mesó z druge strani.

Iz tega premišljevanja ga vzdrami znani klic prijateljev, ki ga slučajno dojdejo. Bila jih je cela truma. „Gorjé tvojim sklepom, Radivoj!“ reče mu neka notranja slutnja, jako neugodna.

„Radivoj!“ — pravi mu prijatelj Milko — „povsod te že iščemo. Kje pa tičiš nocoj? Hajdi z nami! Nocoj je konec leta! Kdo vé, kje smo na leto o tem času? Menda celó kje doli na kordonu proti Turkom! (Bili so vsi ti prijatelji vojakom pripisani.) Nocoj treba leto pošteno zaključiti! kaj ne?“

Takemu klicu se Radivoj ne more ustavljati; moč Silvéstrovega večera je večá nego moč vseh žrebljev trdnega njegovega sklepa. Šel je torej s prijatelji, da-si se je obotavljal in izgovarjal z glavobolenjem, s prazno mošnjo, s slabo voljo, s slabimi novicami od doma, in kar je takih malih lažij v sili še več. Vhod v bližnjo

pivarno je mahoma storil konec njegovemu upiranju.

Kmalu so sedeli pri vrčkah piva in se pogovarjali o preteklem in bodočem. Pivar je smel zadovoljen biti s svojimi gosti. Urice so tekle kot minute; še ena četrť ure in kladivo bo udarilo osodepolno dvanajsto uro, ktera dela konec staremu in početek novemu letu. In baš ta slovesni trenotek, ko se narodí kraljič „Novo leto“, hoteli so veseli prijatelji pričakovati zvonaj notranjega mesta, na sprehodih, pod prostim nebom, kjer se od toliko in toliko zvonikov čujejo dolgi udarci dvanajste ure, kateri udarci tako čudesno spreletujejo človeka ter ga opominajo, kakó je vse njegovo dejanje in nehanje privezано na železno neustavljivo kolo časa.

Uže stojé naši dečki na prostem v snegu, ko ena ura za drugo zaro-poče svoje četrťinke in dvanajstice. Kakor iz enega grla zaupijejo zdaj vsi naši fantje s krepkim glasom: „Veselo novo leto tisoč osemsto in osemindeset! Hura!“

Ta klic vzbudi pozornost bližnjega policista, ki je sedel in zmrazoval na konju. Ta brž dá svojemu šarcu ostroge in dirkoma priteče blizu naših mladičev. Klic „hurá“ ga je menda še bolj zbodel v ušesi.

„Hurá!“ kliče na to naš Radivoj, ki je postal ves ognjen; „hurá, fantje! živila Plevna!“ in vsa kopa mladičev ponavlja za njim z gromkim glasom: „Živila Plevna! hurá!“ kot da stojé na zidovji kake vzete trdnjave.

Ti klici privabijo še več mož javné varnosti in učinek je bil, da so se imeli naši junáki v čudo kratkem času odgovarjati v redarnici. Radivoj

je možato vso odgovornost nočnega nemira vzel na sebe, in je zato dobil neljubo prenočišče, katero pa nij trajalo mnogo časa, ker je že davno pred prvim petelinovim petjem bil oproščen. In zopet je slonel v svojej sobi nad ljubo mizico, kjer je še ležala odprta kot prej nežna nova knjižica pred njegovimi zdaj nekako čudno žarečimi očmi. Takega nastopa novega leta se Radivoj gotovo nij nadejal, ko je one vrstice napisal, ktere so se mu zdaj na pol rōgale, na pol pa se milo va-nj ozirale. Bolelo ga je v srce, da je sploh oni večer „trdne sklepe“ delal, kterih sicer pri točnem spolnovanju dolžnostij sploh trebalo nij, da se je odtegoval družbi, ktera

je bila skoz in skoz poštena, in da je, kar ga je najbolj sklelo, hotel zamenjavati svoje nedolžno stanovanje z drugim, za kar ga je majhna, a ne posebno ljuba kazen zadela.

Zató po kratkem premišljevanju nekoliko nevoljen prime za peró ter pod gornje vrstice dnevnika zapiše te-le besedice:

„Slabo sem začel prve ure novega leta. Želim in upam, da je bodem bolje končal. Predno pa tega ne vem, končujem tebe, nehvaležni dnevnik, ter te odložim do prihodnjega Silvestra. Prosit Plevna nocojnega mojega življenja!

Pred prvim jutrom novega leta 1878. Radivoj.“

Črtice o Bolgarih.

Prav živo še se spominam neke slike, kojo sem v nekem ilustrovanem nemškem listu videl. Slika je predstavljala obisk ruskih oficirjev v nekej deklinškej šoli na Bolgarskem. Ta slika je v meni živ in globok utis zapustila. Na levej strani je kazala podobe ruskih oficirjev, v sobo vstopivših; v desnem kotu šolske sobe stala je šolska tabla; na tabli je stalo (po bolgarski) s kredó napisano: „Da živêje car“, vrhu teh besed pa je carska krona bila narisana. Bolj z leve strani viseli ste v zlatih okvirih dve veliki sliki, karakteristični po svojem združenju: slika našega in ruskega cesarja, ena prav blizu druge viseča. Turškega sultana podobe nij bilo nikjer videti. Nij čudo, da ne; sej so se ti sultani v kratkem tako brzo menjali na prestolu, da jih slikarji pri najboljšej volji niso utegnili niti namalati. Sploh, razve nekih

turških križev-kražev, ki se na nekej deski zraven šolske table vidijo, ničesar v tej sobi ne vidiš, kar bi te turštva, pod kojim je Bolgarska še pred kratkim stokala, spominalo. Oni turški napis je menda kakov „hati-šerif“ (ali kaj podobnega), s kterim je morebiti ustanovljenje onega učilišča bilo dovoljeno.

Ali glavna reč, ki je na pogledovalca slike, barem na mene tak ugoden utis storila, so obrazeki bolgarskih dekličic. V resnici, ti obrazeki so premili in preljubeznivi videti! Pa še več, meni so se zdeli ne samo ljubeznivi, ampak tudi uprav inteligentni. Ne verjamem, da bi bil slikar hotel tem devojčicam laskati. Čemu neki? Ako je vse drugo tako prirodi podobno — kolikor vemo z drugih vojaških slik, in teh dan danes gotovo ne manjka! — zakaj ne bi tudi ti deklinški obrazeki bili

po živih originalih realistično posneti ter tako narisani, kakoršne je slikar opazovati imel priliko? Očividno umetnika pri onem delu nij vodil kakov namen olepšavanja, nego ljubezen do prirode in nje istinitega posnemanja, kar nam sploh ves smisel te slike na nekov nerazložljivi način potrjuje. Istina sploh ima to moč do človeka, da se ona nikoli in nikjer ne zatajuje, ampak da nam vselej na ravnost v um in k sreč govori.

Pri vsej idealnosti, kojoj se čutim precej podvrženega, pa bi jaz, to sliko si ogledovavši, vendar upal izreči sodbo — in na to méri ta moj nje popis —, da vsaj to malo, kar sem videl bolgarske „mladine“ na tej sliki, v meni utrjuje mnenje: da narod, čegar mlado ženstvo kaže tako inteligentnih obrazov, ne more, kakor bi ga tudi razupijali, „glup“, „zabit“, „nesvesten“ ljud biti. Dajmo, da nam se premnoge slike odrastlih Bolgarov ne omiljujejo in ne priljubujejo, a v sliki te mladine in to ženske mladine tiči brez dvoma nekaj duševno svežega, nekaj milega, nekaj ljubeznivega. Tudi obrazi učiteljic, ki stojé okoli mize (s šopki nakinčane) potrjujejo isti značaj: razumnost, milino, resnobo brez otožnosti, korenitost brez surovosti, izobraženost brez lepoticenja — z eno besedo: pravi slavjanski tipus, kakoršen je Slavjanom v obče lasten. —

Menda pa je ta moja sodba vendarle zeló osobna, menda prevarljiva, ker je, kakor sam priznavam, na jako šibko podlago postavljena; priznavajoč tedaj, da je taka — da-si se v to misel nerad ne udajem —, v eno svrho nam je to razmišljanje vendar služilo, v prestop k različnim mnenjem o lastnostih in sposobnostih bolgarske

dandanes toliko razpravljane narodnosti.

Zares čudna je najnovejša sodba o tem narodu pri teh, ki ali pišejo o njem ali pa celó v dotiko prihajajo z njim. Da so si v tem mnenja zapadnih oddaljenih narodov, ali bolje rekoč, popotnikov jako navzkriž, komu bi se moglo to čudno zazdevati? Sej jih poznamo te zapadne ptice popotnice! Ali, da si celó mnenja onih, ki imajo toliko in toliko dotik z njimi, namreč Rusov, tako silno nasprotjujejo, to se nam vidi mnogo čudneje. Bolgari, njih značajnost, njih narodni živelj, njih npravstvene in družbenske razmére — vse to se celó pri Rusih razpravlja v celó nasprotnih smislih. Možje, o kterih nij vzroka dvomiti, da bi dosegali kakovih krivih ali lokavih namenov, izrazujejo se večkrat prav neugodno o Bolgarih. Čitali smo nedavno, kakó neki ruski oficir, ki je imel vsaki dan priliko z Bolgari občevati, nje obsojuje kot „lókave in ničvredne“ ljudi! Zopet so drugi, ki svojo pozornost obračajo na vojaško lastnost Bolgarov, in jih zovejo „strahopetne“, „nevojaške“. Tretji zopet gledajo na kupčijske razmére Bolgarov, in se na nje srdijo kot na „umazane“, „zvijačne“, „goljufive“ varalice! Nekteri zopet so opazili, da Bolgari „ljúbežno namežikajo“ zdaj s Turki, s starimi svojimi gospodarji, zdaj zopet z Rusi, svojimi novimi osvoboditelji¹⁾!

Zares, ko bi človek same take slučajne sodbe očividnikov v presojo in v ravnalo svojih razsódov jemal, moral bi ves zmeden postati in na konci vseh svojih študij sam sebi priznati: „Ta narod je nerazumljiv, ne-

¹⁾ Znana je komična oseba „Vuške“ v Supéjevi opereti „Fatinica“!

pojemljiv — nij ga sploh tega „naroda“, temveč on mora nekakova „druhal“ biti, pri kateri o značaju „niti govor ne sme biti!“ — Tako navzkrižna so tedaj mnenja očividnikov o Bolgarih.

Naj si človek kakovo si bodi sodbo o Bolgarih in njih značaju dela, eno je gotovo: bojišče in bojni čas ne sme za pravo ravnalo sodbe veljati. Sredi bajonetov, topov in vojaškega trušča se prebivalstvo nobene dežele ne kaže tako, kakoršno ono v resnici je.¹⁾ Pomislimo samó, koliko grozovitostij so Bolgari še malo časa pred prihodom Rusov prestali. Zdaj prihité njih osvoboditelji; ali vojaška tehtnica nihala je dolgo časa gor in dol, brez določanja. Upliv takega nihanja vojaške sreče pa nij mogel na Bolgare dobrodejen biti; z ene strani strah pred Turkom, z druge up od Rusa, groza od prestanega in dvojbeno pričakovanje bodoče svobode, to negotovo stanje je v sreih ubogega bolgarskega naroda, ki je stal kot nagrada močnejšega sredi dveh ljutih protivnikov, vedno spreminjavalo čuvstva. Kdo bi mu torej hotel za zlo jemati, ako se nij vedel kam déti, ako je danes s kruhom in soljó Rusa, drugi dan Turka pogostoval, kar se je n. pr. v Dobrudži in gotovo še drugod dogajalo? V blesku vojnega plamena se nobeden narod ne kaže v čistej svojej podobi; sredi tujih vojaških trum zrealo vsakega narodovega značaja postaja nehoté môtno in kalno; prava podoba vsakega naroda se gotovo najjasneje pokazuje v navadnih, mirnih časih njegovega živ-

¹⁾ Ako prekupei ceno živeža podražujejo, ne zdi se nam to kaj čudnega; prvič, ker obilo živeža zdaj v Bolgariji biti ne more, in drugič ker je vprašanje: kdo so oni ljudje, ki imajo to špekulacijo v rokah!

ljenja. Zató moramo Bolgare, ako hočemo njih značaj razumeti, bolj pri njih delu, pri njih mirnem ognjišču, v njih domačem in duševnem, literarnem njih življenju opazovati, nego v sedanjih težavah, da jim krivice ne delamo. —

Kakor pa je sedanja vojska na Bolgarskem značajnost bolgarskega naroda pred svetom v navzkrižno svitlobo postavila, tako vendar ima ona uže zdaj ta dobrodejni nasledek, da je oči izobraženega občinstva na njega obrnila. Vojske sploh imajo to znamenitost in ta upliv, da delajo na preje menj znane kraje svetá pozorne. Ko bi vztočnih homatij ne bilo, kdo bi se bil toliko brigal za zemljevid, za prebivalstva, za kupčijo in občne lastnosti zadunavskih in balkanskih krajin? Reči se sme, da se je zapadu stoprv zdaj pogled na vztok odprl. Začeli so se zdaj tudi neučenjaki za one pozabljene kraje zanimati. Vsled tega so se začele tudi nove duševne zveze z njimi zapletati in prirastel je iz tega dvoji dobiček: zapad je vztočne kraje jel v pošteb svojih interesov devati, oni kraji sami pa so zadobili novo svetovno veljavo in so takó postali nekako deli zapadnega izobraženjšega svetá. „Kultura vse oblizavajoča“ je našla v njih nov obór, ki jej je preje bil zaprt in zakrit, in ne bode mnogo časa preteklo, da se bodo plodovi tega našedstva jasno pokazali. To vse pa bode blagotvorni nasledek vztočne vojne. —

Mi Slovenci smemo si tudi nekoliko zaslug oziroma na poznavanje Bolgarov prisvajati. Jaz sem imel uže enkrat priliko, opozorovati slovenske čitatelje na spis našega zaslužnega povestničarja, g. ravnatelja Fr. Bradaške, ki je o turških Slovanih v obče, tedaj tudi o Bolgarih v zemlje-

pisnem in narodopisnem oziru sporočal.¹⁾ Tudi moja malenkost — ki nima navade, mnogokrat v prvi osebi govoriti — je imela priliko razna mnenja angležkih in nemških pisateljev o Bolgarih na Turškem sporočati.²⁾ Jako zaslužno delo je B. Raić napisal o Bolgarih v Matičinej knjigi „Slovanstvo“³⁾, h kateremu spisu je M. Pletteršnik narisal „Narodopisni zemljevid Bolgarske zemlje“ (isto tam). V Raićevem spisu najdeš kratek popis povestnice kakor tudi naroda bolgarskega.

Vendar so to vse bolj majheni spisi nasproti delom drugih pisateljev, med katerimi zopet Nemei prvo mesto zavzimajo. Pravi „najditelj“ Bolgarskega naroda kakor tudi zemljišča je znani Fr. Kanitz, ki je posebno Balkan prvokrat svetu pokazal in to ne samo v besedi, temveč tudi v slikah. Imenitna, od Slovana o Bolgarih spisana knjiga je Konst. Jos. Jírečka „Dejiny národu Bulharského“, tudi nemški „Die Geschichte der Bulgaren“

izdana (l. 1875—1876 v Pragu pri Tempskem). V feljtonski obliki je nemški novelist Karl Emil Franzos spisal jako zaslužno razpravo: „Die geistigen Bestrebungen der Bulgaren“¹⁾, spis, ki je našel v nemških krogih mnogo odobrenja. V ruski literaturi je več spisov o Bolgarih napisano; najimenitnejših eden je od Hilferdinga. Čudno je, da Bolgari sami nimajo nič večih spisov o svojej lastnej domovini!

O manjših nekterih dotičnih spisih sem jaz v „Izbranih spisih“²⁾ nekoliko poročal. To bi bil tedaj majhen pregled tega, kar je o Bolgarih večega spisano in meni znano. Nikakor pak si ne prisvajam tu kakove si bodi zasluge, ko da sem vseh večih spisov tu omenil; namreč angleški in francozki spisi n. pr. Ami Boué, niso mi pri roki bili. Slučajna mnenja teh pisateljev bodem o priliki omenjal.

J. Pajk.

(Dalje pride.)

Kritična razprava o nekih straneh uredovanja časnikov, zlasti leposlovnih.*)

Nad naslovom utegnil bi se marsikdo spotikati; na koncu pa bo videl, da sem hotel urednikom in občinstvu in takó Slovencem koristiti. Tako željo boste opravičili, ako bi se Vam tudi sredstva moja predrzna zdela. Boriti

¹⁾ v Petermarovem geogr. časopisu l. 1869. zv. XII.

²⁾ glej „Slov. Nar.“ l. 1871., štev. 14, 15, 16.

³⁾ str. 315—349.

se mi je tukaj za nekaj, kar je sploh znano; ali navada je pri vseh narodih v tem slučaju najviše zakone tako rekoč spreobrnila in zatrla. Zato povem, da sem gledal samo na svojo skušnjo in svoje mišljenje, in se nisem ozrl na nobeno avtoritêto; tako ne bo treba drugega zgrabiti, kakor mene

¹⁾ glej Beilage der „Allg. Zeitung“ l. 1877. štev. 297, 298, 299.

²⁾ str. 175—184.

*) Iz pazljivega prečitanja sledečega spisa, kateri je tudi nem kot iz duše napisan, bodo si naši čest. naročniki brž odslejšnjo uredbo „Zora“ stolmačili. Op. Ur.

samega, ako sem tukaj kaj zakrivil. Ako sem pa kaj z mojim trudom zaslужil, poplačajte me s tem, da po tukaj podanih željah po novem letu uredjujete in čitate.

Ne glejmo na to, kako so se časniki historično razvili, ampak kako bi nastali, ko bi še le zdaj svet zagledali.

Danes ne bo nikdo dejal, da časniki niso potrebni. Potreba tedaj jih ustvarja in prenareja, kakor se ona sama tudi spreminja. Brezpotrebni časniki kmalu poginejo; še potrebnim se je pogostoma za obstanek boriti, ker preveč truda in stroškov prizadevajo.

Časniki so javna potreba, zato posamezniki z vso pripomočjo nič ne premorejo, če občinstvo ni za to, kar posameznik želi.

Javne potrebe so pa razne; ene se raztezujejo na človeštvo sploh, druge pa na države, narode ali manjše skupine. Nove reči in novi dogodki vplivajo na večje ali manjše kroge. Novice o teh tedaj so zanimive za večje ali manjše skupine. Prvi namen časnikov je tedaj, da novice prinašajo in širijo o novih rečeh in dogodkih. Pa to storè tudi tako imenovane kronike in drugi zgodovinski spisi. Časnikom je tedaj tako ime zato podano, ker v času redno izhajajo. Pa tudi knjige se lahko takega reda držé, in vendar niso časniki. Morajo tedaj časniki novice o novih rečeh in dogodkih tudi o pravem času prinašati. Čas ima v tem imenu tako imenovani pregnantni pomen. Prav za prav bi morali časniki le tedaj in takrat brž iziti, ko bi jim novice došle. Dnevnik temu ustrezajo, kjer bolj novih novic kakor vsakega dneva ne more biti. In ako novice še celò dopoldne in popoldne

izidejo, je pač za navadno, še celò prav živo življenje zadostno.

Za časnik je prav za prav le toliko papirja treba, kolikor ga novice poberejo. Po tem načelu bi včasih celo polo, dve poli, včasih pa tudi le pol pole dobili. V obliki bi to različnost, morda celò nevkretnost kazalo, drugače pa popolnoma bistvenosti novice zadostovalo.

Ako so tedaj časniki za vsak dan ali za vsako redno izhajanje enako velik prostor določili, so s tem le nekeje z vnanjeje rednosti in enoličnosti ustregli, ktera je ljudem po godu; z novicami pa nima to čisto nič opraviti. V tem oziru bi se lahko novice še celò hudovale, češ, da so ljudje, ali prav za prav vodniki časnikov pozabili, da one nad ljudmi gospodujejo, in ne oni nad novicami. Prav bi imele!

Ker pa ljudje neko zvananje rednost ljubijo, ostane tedaj prostor za vsako številko enako velik. Iz tega sledi: ali, da je včasih prevelik, ali pa premajhen. Ako je premajhen, novice zastanejo, če „priklade“ ne podajo. Ako je prevelik, ostane nekaj papirja praznega. In takò je tudi prav. Ne občinstvo, ne uredniki bi se ne smeli nad tem spotikati, ako bi včasih prazen prostor poleg novic videli. Novice so sebi zadostne in ne potrebujejo bistveno nobene druge družbe poleg sebe.

Ali ljudje so praktični; nočejo nič brez koristi pustiti. Lehko so tedaj na misel prišli, da je dobro v takem slučaju prazni prostor „mašiti“. „Boljše nekaj, kakor nič“. To načelo je dalo uredništvom dovoljenje, da so mašili, s čemer so mogli ali pa hoteli. Takò so nastali pravilno denašnji podlistki. Iz tega pa ne sledi, da bi

oni zmerom za parado morali biti. Morajo se tudi današnji dan spominjati, da je zanje prostor le tedaj, kadar novice zadosti ni. Tega se tudi še marsikaki uredniki po pravici spominjajo, in občinstvo nima pravice tirjati podlistkov, ako je zadosti pravih novic. Da, ono ravno mora tirjati samo novice v listu, kateri je le za novice. Naopak morajo uredništva tako pohlevna biti in prositi, da smejo za silo podlistkov podati. Iz tega sledi, da uredništva vsaj za dobro odškodnino skrbé. Misлити pa morajo, da zadostne odškodnine ne storè, ker tega sploh ni mogoče. Novice se dajò le z novicami odškodovati. Vidi se, da podlistki so iz navade nastali; vidi se, da je dolžnost za podlistke nastala, ne zaradi tega, da listi novice prinašajo, ampak zaradi tega, da naročnikom za naprej obečujejo n. pr. štiri strani v enej številki vsaki dan napolniti.

Ravno takò so „inserati“ nekaj, za kar se občinstvo ni naročilo, ako je list obečal samo prave novice prinašati. Inserati hočejo tedaj zraven posebnega prostora v takem primeru.

Novic je pa takò raznoterih gledè rečij in dogodkov na raznih obzorjih človeškega delovanja in zanimovanja, da je tudi za novice zdravo načelo deljenja in ločenja nastalo. Kdor se samo za vedo in določeni krog vede peča, bo rad in najprej novic za ta krog poizvedel; druge novice so mu tudi važne, pa ne v prvej vrsti. Drugim je čas dan, da imajo veselje za novice o umetnosti in poeziji.

Naravno je, da nastane hrepenenje tudi po listih, kateri novice prinašajo iz imenovanih delokrogov. Ali pomisliti je treba, da tako hrepenenje je le pri velikih narodih opravičeno.

List polniti samo z novicami, s pravimi novicami o novih knjigah o vedi, umetnosti, o lepem slovstvu samo enega tedna — to že hoče nekaj reči! Še celò veliki narodi imajo takih listov malo, malo, k večemu po enega, po dva!

Kako si tedaj tukaj pomagati?

Narodi so si tako le skušali.

Politični listi so začeli ne le samo novice prinašati, ampak tudi sè svojega stališča jih presojevati. S tem so si takò zvane uvodne članke ustvarili in druge rubrike napravili. Iz tega sledi, da bi bil podlistek lahko popolnoma izginil, ker je prostor namenjen novicam in razgovarjanju o njih. K večemu o „pasjih dnevih“ bi imel podlistek pravico se prikazati, ali pa bi imel javno življenje v namenu lista razgovarjati. Pomanjkanje gradiva slovenske liste opravičuje, drugi vzroki ne!

Kakor so začeli politični listi novice obravnavati, presojevati, enako pripomoč so si prisvojili strokovnjaški in leposlovni listi. Takò jim je mogoče novice in presojevanja o novicah svojega kroga prinašati. Takih listov imajo veči narodi lahko večè število. Imenujejo jih potem kritične liste. Ne smejo pa pozabiti, da imajo svojo nalogo: novice prinašati in novice presojevati. Kritični listi imajo velike zasluge. Oni dobra dela priporočajo in svarijo občinstvo pred slabimi duševnimi izdelki.

Ali mali narodi se z dvojo nalogo listov ne morejo vzdrževati, ako imajo vedo in leposlovstvo na sreč. Za vedo že celò jim ni mogoče posebnega lista imeti. Morali bi n. pr. Slovenci posebno živahni biti, ako bi hoteli svoj list imeti, v katerem bi se pogovarjali, koliko knjig in kake knjige

so v preteklih 14 dneh izišle. Za tak list tedaj nimamo še pogojev, tudi ni hrepeneti po njem. Za to neprijetno pomanjkljivost nam drugi listi strežejo. Ravno iz tega vzroka nam tudi ni mogoče listov vzdrževati, ki bi samo novice prinašali samo o leposlovnih delih, tudi tedaj ne, ko bi nalogo presojevanja takih novic prevzeli. Morajo tedaj, ako hočejo leposlovne vzdrževati, še tretjo nalogo prevzeti.

To nalogo hočem pa genetično razviti, tem bolj, ker imam namen iz genetičnega nastanka važen nasledek navesti.

Duševna dela so po z v n a n j e m obsežku majhna in velika.

Kakor povsod, je tudi duševnih del več malih, kakor pa velicnih. Delce marsikdo ustvari, za delo pa je treba nenavadne moči in mnovega truda. Delce samo na sebi pa tiskati dajati, ne vrže vselej. Stane preveč založnika in potem tudi kupovalca. Oba dela sta v neprilicnem slučaju. Delce bi moralo posebne važnosti biti, da bi se splačalo v posebnem natisku. To je le bolj izjemna prikazen. Pisatelj tedaj mora čakati, da si več takih dele napravi za celo knjigo. To marsikdo stori. Ali marsikdo nima volje ali moči več dele napraviti, ali pa noče ali vsaj ne želi dalje čakati. V tem slučaju je dobro, da se dva enaka tovariša združita; če jih je več, še boljše. Tako jim je mogoče skupno doseči, kar velika knjiga sama na sebi izvrši. Tudi na Slovenskem smo doživeli, da so, kakor jaz vem, enkrat tri mlade moči se združile, in tako čedno knjižico občinstvu podale. Ali na tak način ni mogoče vselej tovarišev dobiti. Ni vsak znan z drugim. Potem so tudi pisatelji svoje glave. Noče vsak vsakemu tovariš biti že zaradi neenakosti

v sposobnosti. Zadržek navadni je tudi ta, da so pisatelji raznih načel gledè nazorov v veri, politiki, državnem življenju in drugih stvareh. Tudi živí eden tukaj, drugi tam, takò da bi tudi iz tega vzroka druženje težav prizadevalo. V premišljevanju takih neprilik nastane naravna misel, da se kak vodnik vzbudi ter sè svojimi naznanjenimi načeli tovariše enakih nazorov k sebi vabi. Njemu delca pošiljajo in on jih izdaja v večih knjigah. Izdaja jih lahko redno ali pa le o času, ko mu dovolj gradiva za eno knjigo pošljejo. Takih prikaznij je polno na literarnem polju. Tudi na Slovenskem smo imeli kaj takega n. pr. v „Cvetju“, in imamo še enako početje v „Matici“, v „družbi sv. Mohora“ in drugod. Ako bi imeli tudi za vednostne članke in leposlovne spise takih družb, bi bistveno ne bilo potreba nobenih časnikov za to. Vsa duševna dela bi lahko na ta način izišla.

Ali neprilicnost bi ostala v tem, da bi novice o literarnih rečeh in presojevanja duševnih del v posebnih organih morali podajati. Vednost bi morala vedno drugod beračiti za novice; ravno tako leposlovstvo. Rekli bi sicer morda, da imamo vse na domačih tleh, ali, da ima vsak predmet v svojih predelih vse, česar potrebuje, ne bi mogli trditi. Družba sv. Mohora ima za to pomanjkljivost svoj koledar, v katerem vsaj novice o sebi prinaša; ravno takò „slovenska Matica“. Ali predela za presojevanje jima vendar manjka. In oni dve se le za se brigade, ne za druge. — Vendar spričujete vsaj toliko, da je treba novic objavljati.

Organa, ki bi novice, presojevanja novic in duševna dela prinašal; do sedaj nismo omenili. Za

vedo ga nimamo, ali vsaj za edini ta predmet ne.

Za leposlovstvo pa imamo takih listov že dolgo časa.

Razvidno je torej, da taki listi troje silno važnih nalog v sebi imajo. Razvidi se pa tudi, kako imajo vsako teh nalog izvrševati. Ne ene ne druge ne smejo zanemarjati. Bi ne bilo torej prav, da bi se urednikom spoljubilo eno nalogo bolj gojiti, kakor drugo? Razmerno morajo vse tri svoj prostor imeti. Drugače je, če urednik sam naprej svoj program določi. To je potreba, če je več listov za en namen. Potem prevzame eden več mero te, drugi več mero one naloge. Razvidi pa se iz teh trojih nalog, zakaj se ti listi časopisi imenujejo. Ne zavoljo tega, da spise prinašajo, ampak zavoljo tega, da novice in presojevanja novic iz svojega kroga o pravem času prinašajo. Da spise prinašajo, ki se nič ne pečajo z novicami in presojevanji, nima s pravim časom nič opraviti. Da so spisi tudi novi, je res; ali novice o spisih so vse kaj drugega. Spisi izidejo, kedar hočejo, ali novice o spisih, kedar so ti izdani, so potrebne. Duševni izdelki se lahko rodè, ali pa izostanejo. Ako

izostanejo, nam ne koristijo, pa tudi škodujejo ne. Svet se ne podere, če ne izidejo. Ako pa izidejo, nam je potreba vedeti, kaki so. Ako bi nam imeli škodovati, se jih potem varujemo vsled svarila; če bi nam pa koristili, smo sami odgovorni, ali jih kupimo, ali ne.

Da listi tudi delca prinašajo, ni to zaradi hitrosti ali kesnosti, ampak zaradi tega, ker prvih dveh nalog ne morejo drugače izvrševati. Hitrost ali kesnost spisov je tedaj čisto postranska stvar v listih. Glavna naloga listov leposlovnih torej obstoji v tem, da jih sploh prinašajo. Zasluga tiči v tem, da na manjše stroške tiskajo, kakor bi bilo mogoče v posebnem tisku vsacega delca doseči. Zasluga je tudi v tem, da marsikako delce javnosti podajo, katero bi bilo sicer v mizi pisateljveje ostalo. Slednjič je tudi to velika zasluga, da so taki listi organi, ki na delo pisatelje spodbujajo, kar bi drugače ne bilo mogoče tako doseči. Da oni tudi duševno blago širijo, ta lastnost je vsemu blagu časopisnemu splošna.

France Podgornik.

(Konec pride.)

Popravki.

V spis: „Misli o duševnem napredku“, ki je v lanskej „Zori“ izhajal, vrinili so se naslednji tiskarski pogrèški, ktere stoprv letos moremo popraviti:

Stran 304, 16. vrsta zgori: „ne“ odpade.

Stran 337, 3. vrsta zgori čit.: „nenaravne“ namestu „naravne“.

Stran 337, 22. vrsta zgori: „pravnike“ namestu „pripravnike“.

Stran 367, 9. vrsta zdoli: „niže“ nam. „uže“.

Stran 368, 18. vrsta zdoli: „pogojev“ namestu „pojmov“.

Listnica. Za izdatno in obilno podporo, katero mi je slov. občinstvo v preteklem letu pri izdavanju „Zore“ naklonilo, pristojno se zahvalivši, priporočam se i letos iste naklonjenosti z obetom, da bode vsa moja skrb na moj časopis obračana.

Janko Pajk.